

کارگاه آموزشی - تبیینی رویکردهای نوین برنامه درسی در زبان انگلیسی

رویکرد نو: توجه به هر چهار مهارت زبانی به صورت هم زمان

گزارش: معصومه شجاعی

بدهیم. اولین کتابهای آموزشی زبان انگلیسی در سال ۱۳۱۸ توسط وزارت آموزش و پرورش تألیف شد. در دهه های ۴۰ و ۵۰ کتابهای جدیدی را تألیف کردند که انجمن ایران و آمریکا و شورای فرهنگی بریتانیا در آن نقش داشتند. در دهه ۶۰، یعنی پس از پیروزی انقلاب اسلامی، کتابهایی به نام RIGHT PATH TO ENGLISH توسط آقای دکتر بیژن و گروه ایشان تألیف شد که تا سال ۱۳۹۰ یعنی تقریباً ۲۷ سال در چرخه آموزشی ما قرار داشت. در سال ۱۳۹۰ با تصویب برنامه درسی جمهوری اسلامی ایران، با رویکرد ارتباطی فعال خودباورانه، ما تألیف بسته های آموزشی جدید را شروع کردیم. در این راستا، سند چشم انداز، نقشه جامع علمی کشور، سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی، اسناد بالادستی ما در تألیف کتاب بودند. سند اصلی ما برنامه درسی ملی بود که در حوزه یادگیری زبان های خارجی اصولی دارد که من خیلی سریع به آن ها اشاره می کنم. از اصولی که ما همیشه در تألیف کتاب های جدید به آن ها توجه زیادی داشته ایم، اصل توانایی برقراری ارتباط با سایر جوامع، خروج از دایره تنگ نظری ها و تقویت فرهنگ ملی و باورها و ارزش های اسلامی و خودی و تأکید بر توانایی ارتباطی است.

برنامه درسی زبان انگلیسی و به دنبال آن ساختار کتاب های این حوزه، در سال های اخیر دچار دگرگونی های اساسی شده است. رویکردها و هدف گذاری های جدید، موجب شده بود برگزاری کارگاه آموزشی - تبیینی برنامه زبان انگلیسی در شمار نخستین اولویت های دبیرخانه سامان دهی منابع آموزشی و تربیتی قرار گیرد تا پرسش ها و ابهامات احتمالی ناشران و مؤلفان محترم در این زمینه مرتفع شود. جناب آقای دکتر علوی مقدم و جناب آقای دکتر خیرآبادی از برنامه ریزان و مؤلفان اصلی کتاب های درسی در این کارگاه، که روز چهارشنبه ۹۴/۲/۲۳ در محل برپایی بیست و هشتمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران برگزار شد، درباره این موضوع به گفت و گو با میهمانان نشستند.

سخنان دکتر بهنام علوی مقدم

خوشحالم از اینکه در خدمت شما هستیم. مختصری از کارهای انجام شده را خدمت شما مطرح می کنم و بعد اگر نکته ای و سؤالی باشد، در خدمتتان خواهیم بود. خوشبختانه بعد از ۲۷ سال ما موفق شدیم برای اولین بار در میهن عزیزمان ایران، تألیف کتاب های درسی را از RIGHT PATH TO ENGLISH به بسته آموزشی Prospect تغییر

با گروه زبان‌های خارجی ارتباط برقرار فرمایید.

سخنان آقای دکتر خیرآبادی

اگرچه فضای برگزاری جلسه به‌خاطر سروصدای نمایشگاه و محیط این سالن، قدری آزار دهنده است، اما به‌نوبه خود، جذابیتی نیز ایجاد می‌کند.

الان نگاه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به تولیدات مکتوب، با هر قالبی که باشد، نگاه حمایتی است و مسلماً کتاب‌های آموزشی هم در صورتی که استانداردهای مورد نظر را داشته باشند، به فرایند آموزشی در کشور کمک می‌کنند.

نکاتی را که جناب آقای دکتر علوی مقدم فرمودند، کاملاً گویا و واضح بود؛ لذا اجازه بدهید بیشتر از صحبت دوستان میهمان استفاده کنیم.

نوروزی (از دانشگاه آزاد اسلامی کرج):

در گروه ارشد زبان انگلیسی خدمت می‌کنم. خیلی از شما سپاس‌گزارم و خوشحالم که وزارت آموزش و پرورش این رویکرد جدید را اتخاذ کرده است. این CLT بومی که می‌فرمایید رویکرد قابل قبول و پسندیده‌ای است.

دکتر خیرآبادی:

عدم تغییر کتاب‌های درسی طی ۲۷ سال، در دنیا غیرمعمول است! این مدت زمان طولانی، هم معلم‌ها و هم ناشران را خسته کرده بود. البته در این دو سالی که

کتاب‌های جدید نوشته شده‌اند، طبیعی است که کتاب‌های کمک‌درسی مربوط به آن‌ها، چنان که باید و شاید، تولید نشده‌اند و قطعاً دارای مشکلاتی هستند. در این دو سال، در کتاب‌های کمک‌آموزشی ضعف‌ها بسیار زیاد بود. با این حال ما کتاب‌هایی را که از اشکالات کمتری برخوردار بودند انتخاب و معرفی کردیم. پس انتظار نداشته باشید که ما در دو سال گذشته عالی‌ترین کتاب‌ها را داشته باشیم. البته مطمئنیم که سال به سال تألیف این کتاب‌ها بهتر خواهد شد. همان‌گونه که در جریان هم هستیم، ما از یک هفته پیش الگوی جدیدی را برای نمونه سؤال‌ها قرار دادیم که ان‌شاءالله ناشران تلاش خواهند کرد بر این اساس، سؤال‌های هرچه بهتری را تولید کنند.

دکتر هامون سبطی (از نشر دریا):

من دو سؤال دارم: ۱. در مورد ایرانیان خارج از کشور، که در واقع، ما الان با نسل سوم آن‌ها روبه‌رو هستیم و شاید خیلی هم نمی‌خواهند از ایرانی بودن خودشان فاصله بگیرند. در درجه اول، مشکل آشنا نبودن آن‌ها با خط فارسی وجود دارد و بعد هم دگردیسی فرهنگی است که آنجا برایشان اتفاق افتاده است و این وضعیت، آن‌ها را از زبان فارسی دور کرده است. سؤال من این است که آیا برای جمعیت چند میلیونی ایرانیان خارج از کشور که سرمایه‌ای به حساب می‌آیند، برنامه‌ای، در نظر گرفته شده و اندیشه و فکری هست که نگذارد آن‌ها از زبان خودشان دور شوند؟ به‌نظر من نظیر چنین بسته‌های آموزشی خیلی می‌تواند

این همان رویکرد CLT بومی‌سازی شده است. نه رویکرد CLT که الان در دنیا مطرح است و سطوح مختلف دارد. آن چیزی که در نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران مد نظر ماست، تأکید بر حل مسئله، توجه به هر چهار مهارت زبانی به‌صورت هم‌زمان و تأکید بر مهارت‌های عمومی در دوره اول متوسطه اول (یعنی هفتم و هشتم و نهم) و گسترش این توانایی‌ها در دوره متوسطه دوم (یعنی دهم، یازدهم و دوازدهم) بوده است که از اصول اولیه و اساسی ما محسوب می‌شود و می‌خواهد دانش‌آموز را به سطح توانایی خواندن متن‌های متوسط و نوشتن مقاله‌ای در همین حد برساند.

همان‌طور که عرض کردم رویکرد ما رویکرد ارتباطی خودباورانه فعال بوده است؛ یعنی آموزش از طریق ارتباط و ارتباط از طریق آموزش که از اصول اساسی ماست. تأکید ما بر بسته آموزشی به این دلیل است که ما شش عنصر در این بسته آموزشی داریم که عبارت است از: کتاب دانش‌آموز، کتاب کار، کتاب راهنمای معلم، لوح فشرده صوتی، لوح فشرده آموزشی معلمان و فلش کارت معلم. در دوره متوسطه اول اسم کتاب‌ها Prospect است که قطعاً کتاب‌های هفتم و هشتم را دیده‌اید. در دوره متوسطه دوم نام کتاب‌ها به VISION تغییر می‌کند؛ یعنی دوره شش ساله متوسطه با Prospect و Vision کامل می‌شود.

لازم است اشاره کنم که راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی زبان انگلیسی در معاونت سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی تدوین شده که ان‌شاءالله به‌زودی در اختیار ناشران و مؤلفان محترم قرار خواهد گرفت. در این سند، علاوه بر تبیین رویکردهای جدید، تعدادی از مهارت‌های مورد نیاز نظام آموزش و پرورش کشور در حوزه یادگیری زبان‌های خارجی مطرح می‌شود. همچنین کتاب‌های آموزشی این حوزه در آن دسته‌بندی شده‌اند که عبارتند از کتاب‌های دانش‌افزایی، کتاب‌های مهارتی و کتاب‌های روشی برای دبیران و متخصصان، به علاوه کتاب‌های دانش‌افزایی دانش‌آموزان، کتاب‌های مرجع، کتاب‌های کمک‌درسی شامل کتاب‌های کار و تمرین و کتاب‌های سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان.

ما این فرصت حضور در خدمت شما را مغتنم می‌شماریم و عرض می‌کنم در دفتر تألیف به روی همکاران محترم همیشه باز است. ما اصل را بر این گذاشته‌ایم که از همکاری ناشران محترم در پیش‌برد اهدافمان، از جمله اشاعه برنامه درسی، کمک بگیریم. از این جهت از ناشران و مؤلفان محترم خواهش می‌کنم در تدوین کتاب‌های خود، اصول و اهداف و رویکردهای جدید را در نظر بگیرند و کتاب‌ها را به‌گونه‌ای تدوین کنند که در تضاد با کتاب‌های نباشند.

دوستانی کتاب کار و تمرین نوشته بودند که براساس روش AUDIOLINGUAL نوشته شده، در صورتی که روش جدید CLT بومی است. بعضی کتاب‌های گام‌به‌گام نوشته‌اند و تلفظ جملات را در کتاب آورده‌اند؛ برخی تمرین‌هایی را در کتاب گنجانده‌اند که بیشتر همگراست. متأسفانه این رویکردها مانع از تأیید کتاب‌ها می‌شود.

شما علاوه بر سایت دفتر برنامه‌ریزی و تألیف، می‌توانید از طریق ایمیل بنده نیز به نشانی behnamalavim@gmail.com

نگاه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی به تولیدات مکتوب در هر قالبی که باشد نگاه حمایتی است

مؤثر باشد. از این طریق ما می‌توانیم آن‌ها را دریابیم و نگذاریم گسست فرهنگی بین ما و آن‌ها اتفاق بیافتد. آیا برای این موضوع اندیشه‌ای هست یا نه؟

۲. دومین سؤال من در واقع نقد کوتاهی است به پاسخ شما. ببینید! نگاهی که ما به سازمان داریم، نگاه به برگزارکننده یک مسابقه نیست. فرمایش شما بیشتر می‌تواند در یک مسابقه مطرح باشد که قرار است برنده‌ای داشته باشد. اما اینجا به نظر می‌رسد موضوع «حد نصاب» مطرح است. اگر از بین کتاب‌های آموزشی زبانی که در این دو سال نوشته شده، هیچ‌کدام حد نصاب لازم را برای همراهی با کتاب‌های درسی به‌دست نیاورده‌اند، باید فکر دیگری کرد.

من روی سخنم صرفاً با بخش زبان‌های خارجی نیست. مثلاً آیا خودآزمایی چیزی غیر از این است که بخواهد دانش‌آموز را به فکر وادارد که فراتر از درسش برود و معلم هم در این زمینه با او همراهی کند. حتی در کتاب‌های آموزش معلم یا کتاب معلم پاسخ خودآزمایی‌ها آمده است. تصوری که من نویسنده کتاب‌های کمک‌آموزشی از خودآزمایی دارم، این است که می‌خواهم دانش‌آموز را وادارم که بعد از من هم فکر کند. نه اینکه به او بگویم من آنجا ایستاده‌ام، حالا اگر تو خودت را به من برسانی، موفق می‌شوی.

دکتر علوی مقدم:

اول، سؤال دوم را جواب می‌دهم. شما فرمودید مثلاً یکی از شاخص‌های تأیید کتاب‌ها این است که به سؤال‌ها پاسخ داده باشد. اولاً این‌طور نیست؛ ثانیاً ما یک سری تغییرات کلی در بخش سامان‌دهی کتاب‌ها داشتیم و مؤلفه‌ها را عوض کردیم. اگر توجه داشته باشید به اینکه سؤال‌ها و اگر باشند، اصلاً پاسخ دادن به آن‌ها اشتباه است. ما آن را در بحث زبان‌های خارجی حذف کرده‌ایم.

اما در پاسخ به سؤال اول شما، باید بگویم این کتاب‌های درسی ما برای مدارس خارج از کشور هم هست. منتها معمولاً بچه‌ها

چون به زبان انگلیسی آشنا هستند، انگار کتاب‌های درسی ما را یکی دو ماهه تمام می‌کنند. طبیعی هم هست. زیرا آن‌ها مکالمات عادی را قطعاً بلدند. خیلی هم ارتباطی برخورد می‌کنند. من قبل از عید در سفری که به امارات داشتیم، از یکی دو تا مدرسه خارج از کشور بازدید کردم. برای مطالعه این دانش‌آموزان یک سری کتاب‌های کمک‌آموزشی معرفی می‌شود، که چنین اتفاقی در ایران هم دارد می‌افتد. در مدارس تیزهوشان و مدارس نمونه راهنمایی ما، این اتفاق می‌افتد؛ یعنی کتاب‌های درسی برایشان ساده است. آن‌ها چه کار می‌کنند؟ از کتاب‌های آموزشی غیر درسی استفاده می‌کنند که بعضاً بسیاری از آن‌ها هم مورد تأیید ما نیست. مثلاً از نظر فرهنگی مشکل دارند. یکی از پیشنهادهایی که برای ناشران محترم دارم، اختصاص سهمیه کتاب برای دانش‌آموزان استثنایی است؛ چه دانش‌آموزان مدارس استعدادهای درخشان و چه مدارس دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی و جسمی. حالا ممکن است که از نظر فروش قدری کم باشد، اما قطعاً به‌خصوص برای ناتوانان، ناشنوایان، نابینایان و کم‌توان‌ها می‌توانند کتاب‌های تولید کنند و به کمک ما بشتابند. من اینجا همکاران ناشر را دعوت می‌کنم که به این مهم اقدام بکنند و کتاب‌های کمک‌آموزشی را برای تیزهوشان، مدارس نمونه‌دولتی، مدارس غیرانتفاعی خاص هم بنویسند.

آقای مخدومی (از نشر مخدومی):

قبلاً خدمتتان رسیدیم و کتابی ارائه دادیم. البته کتاب در قالب DVD بود. هر قدر مراجعه کردیم که حداقل با دوستانی که دارند زحمت بررسی این محتواها را می‌کشند دیداری داشته باشیم و ایرادات را ببینیم، متأسفانه نتوانستیم دوستان را زیارت کنیم.

علوی مقدم:

اگر تشریف می‌آوردید زیارتتان می‌کردیم. در اتاق ما همیشه - مگر لحظاتی برای نماز و نهار - باز است.

کارگاه رویکردهای نوین درس زبان انگلیسی در یک نگاه

- تعداد شرکت‌کنندگان: ۲۳ نفر
- بیشترین نقش: دبیر ۱۰ نفر
- فعال‌ترین ناشر: فردین با ۲ میهمان
- برگه‌های نظرسنجی تکمیل شده: ۱۷ برگه

چکیده نتایج نظرسنجی کارگاه

موفقیت کارگاه: ۱۰ نفر میزان موفقیت کارگاه را در تبیین رویکردهای نوین درس زبان انگلیسی، زیاد و خیلی زیاد (۵۹ درصد) و ۴ نفر متوسط (۲۳ درصد) دانسته‌اند
میزان رفع ابهام‌ها: ۱۵ نفر (۸۸ درصد) برگزاری این نشست‌ها را در پاسخ به پرسش‌ها و رفع ابهام‌های خود مؤثر

دانسته‌اند.

تداوم نشست‌ها: پاسخ‌دهندگان بالاتفاق ادامه برگزاری نشست‌ها را مفید شمرده‌اند. ۱۴ نفر (۸۲ درصد) میزان مفید بودن تداوم این نشست‌ها را «خیلی زیاد» و ۳ نفر (۱۸ درصد) «زیاد» خوانده‌اند.

رضایت کلی: ۱۰ نفر از شرکت‌کنندگان (۵۸ درصد) میزان رضایت کلی خود را از نشست «زیاد» و «خیلی زیاد» و بقیه متوسط اعلام کرده‌اند.

نقاط قوت کارگاه

از طریق این نشست‌ها، فاصله میان ناشران و مسئولان آموزش و پرورش کاهش می‌یابد.
حضور مؤلفین کتاب‌های درسی و امکان تبادل نظر نقطه قوت این نشست است.